

The cover features a dark blue background with a faint, abstract pattern of geometric shapes and lines. A central rectangular area contains a blurred image of a desk with a laptop, papers, and a globe. Overlaid on this image is the main title in large, bold, white capital letters. Below the title, another rectangular area contains the subtitle in smaller, white capital letters. The overall design is modern and professional.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

УДК: 35:338.24
П 88

*Усі права застережено. Копіювання,
сканування, запис на електронні носії
і тому подібне будь-якої частини видання
заборонено*

*Рекомендований до друку Вченою радою
Житомирського національного агроекологічного університету
(протокол № 11 від 24 червня 2024 р.)*

Рецензенти:

ГАЛУШКА З. І. – доктор економічних наук, завідувач кафедри економічної теорії, менеджменту і адміністрування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

ДОМБРОВСЬКА С. М. – доктор з державного управління, професор, Заслужений працівник освіти України, начальник навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України.

ЖОВНІРЧИК Я. Ф. – доктор з державного управління, професор, в. о. завідувача відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

Якобчук В. П. та ін.

П 88 Публічне управління та адміністрування : навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Якобчук. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2025. – 476 с.

ISBN 978-617-520-924-0

У навчальному посібнику, на основі узагальнення наукових концепцій та бенчмаркінгу світового досвіду публічного адміністрування, визначено теоретико-методологічні та практичні підходи до прийняття управлінських рішень в системі публічного управління. Визначено роль і значення публічного менеджменту для ефективної організації законодавчих, виконавчих та судових дій владних інститутів. Акцентовано увагу на посиленні соціально-економічних і адміністративно-правових інструментів управління на всіх рівнях публічного адміністрування, змінах умов вироблення державної політики, стратегічному плануванні та прогнозуванні, публічних комунікаціях, фінансах, інноваціях в умовах посилення загроз національній безпеці. Структура і зміст посібника відповідають програмі єдиного державного комплексного іспиту та орієнтовані, як на студенську аудиторію, так і на пересічних громадян з активною громадянською позицією.

УДК: 35:338.24

ISBN 978-617-520-924-0

© Колектив авторів, 2025

© Видавництво Ліра-К, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА..... 5

**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ** 7

1.1. Теоретичні особливості організації системи
публічного управління 7

1.2. Концептуальні підходи до адміністративного реформування.... 15

1.3. Аспекти модернізації системи публічного управління 28

1.4. Рівні участі громадськості у публічному управлінні 38

**РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ТА ВРЯДУВАННЯ** 57

2.1. Вироблення політики в умовах демократичного врядування.... 57

2.2. Аналіз державної політики 74

2.3. Сфери та напрями реалізації політики..... 90

2.4. Належне врядування: сервісна держава і місцеве
самоврядування. Парламентаризм як підґрунтя
політики народовладдя 95

**РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ
ТА ПРОГНОЗУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ** 115

3.1. Особливості стратегічного управління і планування
в публічній сфері..... 115

3.2. Процес стратегічного планування на різних рівнях
публічного управління 125

3.3. Програмно-проектний підхід в стратегічному управлінні..... 138

3.4. Моніторинг і оцінювання в стратегічному управлінні..... 160

3.5. Управління змінами: ефективні стратегії та інструменти..... 176

РОЗДІЛ 4. ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ 189

4.1. Публічні фінанси та інституційно-правові засади
їх функціонування..... 189

4.2. Бюджет та бюджетна система.
Управління державним боргом..... 197

4.3. Місцеві фінанси та фінансове вирівнювання 219

4.4. Державна політика доходів..... 225

**РОЗДІЛ 5. ПУБЛІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ
ТА ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ** 236

5.1. Теоретичні основи комунікацій в публічному управлінні..... 236

5.2. Державна інформаційна політика та інформаційна безпека 248

Навчальне видання

ЯКОБЧУК Валентина Павлівна
СКИДАН Олег Васильович
ДАЦІЙ Надія Василівна
ДАНКЕВИЧ Віталій Євгенович
ДАНКЕВИЧ Євген Михайлович
ДАНКЕВИЧ Андрій Євгенович
ЛИТВИНЧУК Ірина Леонідівна
ПЕРШКО Лариса Олександрівна
СИМОНЕНКО Леся Іванівна
ДОВЖЕНКО Валентина Анатоліївна
ВОЙТЕНКО Архип Борисович
ЗАХАРІНА Оксана Володимирівна
ІВАНЮК Ольга Володимирівна
МОСІЄНКО Оксана Вікторівна

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Навчальний посібник

Керівник видавничого проекту *Віталій Зарицький*
Комп'ютерний дизайн *Оксана Бережна*
Авторська редакція

Підписано до друку 18.09.2024. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. аркушів – 27,67. Обл.-вид. аркушів – 22,62.

Тираж 300

«Видавництво Ліра-К»

Свідоцтво № 3981, серія ДК.

03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1

тел./факс (044) 247-93-37; (050) 462-95-48

Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net

РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТА ВРЯДУВАННЯ

(ДАНКЕВИЧ Є.М., ДАНКЕВИЧ А.Є.)

2.1. Вироблення політики в умовах демократичного врядування

2.2. Аналіз державної політики

2.3. Сфери та напрями реалізації політики

2.4. Належне врядування: сервісна держава і місцеве самоврядування.

Парламентаризм як підґрунтя політики народовладдя

2.1. Вироблення політики в умовах демократичного врядування

Державна політика і демократичне врядування. Наука державної політики, як академічна дисципліна, інтегрує два основних напрями: дослідження політики та аналіз політики. Перший напрям, дослідження політики, зосереджується на стратегічних дослідженнях, мета яких полягає в розумінні і формуванні процесів вироблення політичних рішень. Цей напрям включає аналіз політичного циклу та проведення первинних досліджень специфічних державних проблем, що є предметом інтересу політологів та науковців. Аналіз політики, будучи більш практично орієнтованим, фокусується на методології та розробці рекомендацій для впровадження політичних рішень. Аналітики, науковці, експерти та державні службовці виконують роль виконавців цього аналізу.

Демократичне врядування, яке передбачає керівну роль демократичних цінностей, базується на принципах, що забезпечують формування та реалізацію політики в інтересах суспільства. Розвинені країни виділяють державну політику як самостійну сферу професійної підготовки, яка відрізняється від загального державного управління.

Доказова політика виступає як основа для відкритої публічної політики, метою якої є підтвердження правильності дій держави та формування обґрунтованих рішень. Застосування доказової політики дозволяє підвищити

якість і ефективність державного управління, мінімізувати ризики та підвищити відповідальність урядових дій. Для цього використовуються різноманітні інструменти, включаючи систематизовані бази даних та офіційно затверджені процедури, що сприяють об'єктивній оцінці регуляторного впливу та розробці політик. Таким чином, державна політика і демократичне врядування є критично важливими компонентами сучасного суспільства, які забезпечують стійке розвиток та відповідність державних ініціатив суспільним потребам.

У світлі вищезазначеного аналізу, можна зробити висновок, що державна політика та демократичне врядування є фундаментальними аспектами управління сучасними державами. Згуртованість та взаємодія між дослідженням політики, її аналізом та впровадженням є ключовими для реалізації ефективних і справедливих управлінських рішень. Доказова політика, яка включає в себе ретельний аналіз та використання перевірених даних, стає незамінним інструментом для підвищення прозорості та відповідальності державного апарату. Враховуючи глобальні виклики та динамічне середовище, сучасна державна політика вимагає адаптації, інновацій та постійного розвитку для забезпечення стійкості, прогресу та добробуту громадян. Врядування, засноване на демократичних принципах, забезпечує відкритість, участь громадськості та взаємну відповідальність, що є критично важливим для підтримки легітимності та ефективності державних інститутів. Таким чином, розвиток державної політики та врядування має відбуватися у тісній взаємодії з академічними дослідженнями, практичними аналізами та активною участю громадянського суспільства, щоб відповідати потребам сучасної епохи та забезпечувати справедливе та дієве врядування.

Цикл вироблення політики, етапи формування і реалізації державної політики. Цикл вироблення політики представляє собою структурований процес, який охоплює кілька послідовних етапів, починаючи від визначення проблеми до оцінки впроваджених рішень. Цей процес є ітеративним, що дозволяє постійно вдосконалювати та адаптувати політику відповідно до змінюваних умов і отриманих результатів.

Визначення проблеми є першим кроком, на якому виявляється та артикулюється суспільна потреба або виклик, що вимагає урядового втручання. Важливість даного етапу полягає у чіткому розумінні та формулюванні проблеми, що забезпечує міцний фундамент для подальшої розробки політики.

Аналіз проблеми передбачає глибоке дослідження ситуації з використанням наявних даних і дослідницьких методів. На цьому етапі збирається інформація про причини, контекст та можливі наслідки проблеми, що впливають на її актуальність та визначають необхідність державного регулювання.

Формування альтернатив включає розробку різних варіантів рішень або стратегій вирішення проблеми. На цьому етапі важливо забезпечити широкий спектр можливих підходів та оцінити їх потенційні наслідки і вигоди, щоб знайти оптимальне рішення. Вибір політики вимагає аналізу альтернатив і вибору найкращого варіанту, що відповідає стратегічним цілям уряду та очікуванням суспільства. На цьому етапі здійснюється оцінка можливих ризиків та переваг кожного з варіантів.

Розробка заходів та впровадження політики є практичними кроками, на яких планується та реалізується обрана політика. Ці етапи включають деталізацію дій, розподіл ресурсів, розробку нормативно-правових актів та організацію виконавчих механізмів.

Оцінка політики полягає у моніторингу та аналізі результатів впровадження політики. Оцінка дозволяє визначити ефективність політики та її вплив на суспільство. За результатами оцінки можуть бути здійснені корективи або повторний проходження окремих етапів циклу.

Цикл вироблення політики відображає динамічну природу державного управління, що постійно адаптується до змінних умов і викликів. Ефективне застосування цього циклу сприяє розвитку обґрунтованої, прозорої та відповідальної державної політики, здатної ефективно вирішувати суспільні проблеми і сприяти стійкому розвитку. Вироблення та реалізація державної політики становить комплексний та багаторівневий процес, що включає серію

послідовних етапів, кожен з яких має вирішальне значення для досягнення цілей політики та її ефективного впровадження.

На етапі визначення проблеми ідентифікуються суспільні, економічні чи екологічні проблеми, які потребують урядового втручання. Важливим аспектом є не лише розпізнавання проблеми, а й визначення її масштабів і пріоритетності серед інших суспільних викликів. Далі настає аналіз проблеми, який включає збір даних, вивчення причин та наслідків існуючої ситуації, а також аналіз можливих шляхів вирішення. Цей етап вимагає використання аналітичних інструментів та методологій для глибокого розуміння корінних причин проблеми і потенційних рішень.

Після аналізу проблеми відбувається формування альтернативних варіантів рішення проблеми. На цьому етапі розробляються різні стратегії дій, які оцінюються за критеріями ефективності, вартості, ресурсних вимог та прийнятності для громадськості. Цей процес включає консультації з експертами, зацікавленими сторонами та потенційними виконавцями політики.

Вибір оптимального варіанта рішення передбачає критичний аналіз усіх альтернатив і вибір найбільш ефективного та ефективного рішення. Цей вибір зазвичай ґрунтується на порівняльній оцінці альтернатив за допомогою методів аналізу вартості та ефективності, ризиків та потенційного впливу на суспільство.

Реалізація політики починається з прийняття рішення про впровадження обраного варіанта, після чого розробляється детальний план реалізації, що включає заходи, терміни та визначення відповідальних осіб. Ефективна реалізація вимагає координації між різними урядовими агенціями та зацікавленими сторонами, а також чіткого моніторингу та контролю за ходом виконання запланованих дій.

Заклучний етап - оцінка ефективності реалізації політики - полягає у зборі та аналізі даних про вплив політики на суспільство. Оцінка допомагає визначити, чи були досягнуті цілі політики, які проблеми виникли під час її реалізації, та як можна покращити майбутні політичні ініціативи. Цей етап

може також включати рекомендації щодо подальших дій або необхідності корекції існуючих підходів. Кожен з цих етапів вимагає значних зусиль, ресурсів та взаємодії між різними рівнями управління та секторами суспільства, щоб забезпечити ефективну та відповідальну державну політику, яка відповідає потребам і очікуванням громадян.

Висновок до цього всебічного аналізу циклу вироблення та реалізації державної політики підкреслює його надзвичайну значущість для забезпечення ефективного та відповідального врядування в контексті сучасних управлінських викликів. Кожен етап, від визначення проблеми до оцінки реалізації політики, є критично важливим для забезпечення того, щоб державні ініціативи були здатні адекватно відповідати на потреби суспільства, сприяти його стабільному розвитку та вдосконаленню. За допомогою систематичного підходу до вироблення та реалізації політики, який включає ретельний аналіз, планування, впровадження та оцінку, можна не тільки реагувати на поточні проблеми, а й антиципувати майбутні виклики, що є ключовим для довгострокової ефективності врядування та державної політики. Таким чином, цикл вироблення політики відіграє роль каталізатора у процесі демократичного врядування, сприяючи підвищенню прозорості, відповідальності та участі громадян у процесах прийняття рішень.

Повноваження органів влади у формуванні та реалізації політики та участь громадськості. Повноваження органів влади у формуванні та реалізації політики в Україні відображають конституційний принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу, та судову, що гарантує збалансований підхід до владних функцій та відповідальностей. Законодавча влада, представлена Верховною Радою України, має за основу своїх повноважень розробку, прийняття та зміну законів, що визначають основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики держави. Вона формує правову основу для діяльності всіх інших гілок влади та має вирішальне значення у формуванні державної політики.

Виконавча влада, в особі Уряду та інших органів виконавчої влади, відповідає за реалізацію прийнятих законів і політик. Виконавча функція включає в себе не тільки виконання урядових постанов і законів, а й адміністрування державних ресурсів, контроль за їх ефективним використанням, а також забезпечення впровадження політичних рішень на практиці. Адміністративна функція органів виконавчої влади характеризується виданням нормативних актів, які деталізують законодавчі вказівки та забезпечують їх адміністративне втілення.

Судова влада у свою чергу забезпечує правосуддя, контроль за законністю прийнятих рішень та відповідність їх Конституції та законам України. Ця гілка влади відіграє критичну роль у захисті прав та свобод громадян, а також у вирішенні конфліктів, що можуть виникати під час реалізації політичних рішень.

Участь громадськості у формуванні та реалізації державної політики є фундаментальним принципом демократичного суспільства. Громадянське суспільство в Україні активно включене у політичний процес через публічні слухання, громадські обговорення, участь у громадських радах, які діють при органах виконавчої влади, та через можливість впливу на законодавчий процес через петиції та інші форми безпосереднього звернення. Ці механізми сприяють залученню громадян до управління державними справами, підвищують прозорість та відповідальність влади, зміцнюючи довіру до державних інституцій і сприяючи більш ефективному виконанню політичних рішень.

Функціонування центральної виконавчої влади в Україні охоплює широкий спектр важливих завдань, що визначають структуру та зміст її діяльності, а також основні напрями взаємодії з громадянським суспільством. Основні функції цієї влади можна систематизувати в кілька ключових категорій:

Надання адміністративних послуг включає в себе реєстрацію документів, ліцензування, видачу дозволів, а також багато інших послуг, які забезпечують повсякденну діяльність як фізичних, так і юридичних осіб. Ця функція відіграє

вирішальну роль у забезпеченні доступності та прозорості управлінських процесів для громадян.

Державний нагляд (нагляд) передбачає контроль за дотриманням законодавства у різних сферах, включаючи економічну діяльність, охорону довкілля, дотримання санітарних норм та інші. Ця функція спрямована на запобігання порушень, зловживань та на впровадження правопорядку.

Управління державною власністю включає в себе розподіл та використання державних ресурсів, керування державними підприємствами, землями та іншими активами. Важливість цієї функції полягає в оптимальному розпорядженні державними ресурсами з метою їх ефективного використання. Подання пропозицій щодо забезпечення формування державної політики передбачає розробку стратегій та програм, які після схвалення на рівні міністерств впроваджуються у життя. Ця функція забезпечує стратегічне планування та координацію політики на вищому рівні. Виконання інших завдань, визначених законами України, що включає різноманітні специфічні обов'язки, які можуть виникати в залежності від потреб суспільства та держави.

Взаємодія між громадянським суспільством і державою має велике значення для забезпечення демократичності, прозорості та відповідальності в управлінні. Громадянське суспільство слугує соціальною основою держави і розвивається через взаємодію з державними інститутами. Выбори, партії, представницькі органи влади, а також різноманітні групи інтересів забезпечують механізми для впливу громадськості на формування та виконання державних політик. Через такі канали як лобізм, консультативні комітети, партійні фракції та громадські обговорення, громадяни мають змогу представляти свої інтереси та впливати на державні рішення.

Охорона і захист життя, здоров'я, безпеки громадян є основними вимогами, які громадянське суспільство ставить перед державою. Водночас, важливо підкреслити, що суспільство також прагне зберегти свою автономію та відстоює право на невтручання держави в приватні інтереси. Усі ці процеси і взаємодії сприяють формуванню зрілої, відповідальної та ефективною системи

врядування, яка враховує потреби та бажання всіх учасників державного устрою.

Вирішальну роль у процесі державного врядування та формуванні політики в Україні відіграють різні гілки влади, кожна з яких має визначені конституцією повноваження та відповідальності. Розділення влад на законодавчу, виконавчу та судову забезпечує системний підхід до управління державними процесами, де кожна гілка має свою унікальну роль у формуванні та реалізації державної політики. Законодавча влада відповідальна за формулювання законів, виконавча - за їх впровадження та дотримання, а судова - за нагляд за дотриманням законності у всіх сферах життя держави.

При цьому, активна участь громадськості у процесі врядування та реалізації політики не лише сприяє підвищенню прозорості та відкритості державного апарату, а й зміцнює демократичні засади, забезпечуючи глибший зв'язок між державою та суспільством. Через механізми прямої демократії, такі як громадські слухання, петиції, а також участь у виборах та різноманітні форми громадської активності, громадяни мають можливість впливати на формування та коригування державної політики.

Таким чином, державна політика та врядування в Україні являє собою комплексний процес, де кожен елемент - від законодавчої до виконавчої влади, від судової системи до громадської участі - відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного, ефективного та справедливого управління. Залучення громадськості до цього процесу не лише підвищує легітимність державних рішень, а й сприяє формуванню відповідального і чутливого до потреб громадян уряду.

Зміст державної політики. Державна політика є комплексним напрямом дій, що визначається та реалізується державними органами влади з метою вирішення конкретних суспільних проблем. Зміст державної політики охоплює цілісний підхід до ідентифікації, аналізу та реагування на ці проблеми за допомогою різноманітних інструментів і механізмів.

Початковим етапом у формуванні державної політики є визначення проблеми. Це включає в себе розуміння її коренів, масштабів, соціальних, економічних та політичних наслідків. Далі формулюються цілі політики, які деталізують, що саме політика прагне досягти. Ці цілі повинні бути чіткими, вимірними та реалістичними, щоб забезпечити зрозумілість та досяжність запланованих завдань.

Інструменти державної політики служать як засоби для досягнення визначених цілей. Вони варіюються від правових (законодавчі акти, нормативні документи), фінансових (бюджетування, податкова політика), організаційних (структура виконавчої влади, регуляторні органи), до інформаційних (кампанії з інформування громадськості, освітні програми). Крім того, державна політика має інституційну основу, що складається з органів державної влади, політичних партій та інших учасників політичного процесу. Нормативний компонент включає в себе сукупність законів, норм та положень, які регулюють певну сферу діяльності, а матеріальний компонент забезпечує фінансові, фізичні та технічні ресурси для реалізації політики.

Державна політика реалізується на різних рівнях — місцевому, регіональному, загальнодержавному та міжнародному, кожен з яких має свої специфічні механізми впровадження та адаптації політичних рішень. Ефективність цієї політики залежить від здатності держави враховувати різноманітні інтереси та виклики, що виникають на кожному з цих рівнів.

Значну роль у дослідженні та розробці державної політики відіграють академічні дослідження та аналіз, які дозволяють обґрунтовувати рішення на основі даних, оцінювати їх результативність та коригувати дії відповідно до змінюваних умов та потреб суспільства. Таким чином, державна політика виявляється складним процесом, що вимагає постійного аналізу, оцінки та адаптації, щоб відповідати потребам громадян та реагувати на динамічні зміни у внутрішньому та міжнародному контекстах.

Отже, державна політика та врядування в Україні відіграють ключову роль у розв'язанні суспільних проблем через комплексне застосування різноманітних

інструментів і механізмів на різних рівнях управління. Цілісний підхід до формулювання, імплементації та оцінки державної політики, заснований на чіткому розумінні проблем, визначенні цілей і виборі відповідних інструментів для їх досягнення, є фундаментом для ефективного врядування. Важливу роль у цьому процесі відіграє взаємодія з громадянським суспільством, яка забезпечує врахування різноманітних інтересів і сприяє підвищенню прозорості та відповідальності уряду. Наявність інституційних, нормативних і матеріальних складових дозволяє державі адаптувати свої дії до поточних викликів, а також антиципувати майбутні зміни, забезпечуючи стале розвитку та благополуччя суспільства. Забезпечення демократичності, прозорості та ефективності державної політики та врядування є ключовими чинниками у створенні справедливої та процвітаючої держави.

Політика як процес: затрати, результати, впливи і наслідки. Політика як процес вимагає ретельного аналізу та усвідомлення всіх затрат, результатів, впливів і наслідків, пов'язаних з її впровадженням. Затрати у процесі реалізації політики включають не тільки фінансові ресурси, але й час, людські ресурси та інші активи, які використовуються для досягнення поставлених цілей. Результати політики часто визначаються через досягнуті зміни у соціальному, економічному чи екологічному контекстах, відображаючи безпосередні наслідки впроваджених заходів.

Впливи політики можуть бути різноманітними і мають бути розглянуті як прямі та опосередковані. Прямі впливи відносяться безпосередньо до первинних цілей політики, тоді як опосередковані можуть виявлятися у довгостроковій перспективі чи в інших неочікуваних контекстах. Економічні, політичні, соціальні, та екологічні аспекти впливів підкреслюють складність і взаємозв'язок різних сфер, які політика може торкатися. Важливо розуміти, що кожна політика може мати як бажані, так і небажані наслідки, а її ефективність залежить від того, наскільки добре ці впливи враховуються під час планування та реалізації.

На основі аналізу впливів виникають наслідки, які можуть бути класифіковані як короткострокові, середньострокові та довгострокові. Наслідки політики оцінюються з точки зору їх відповідності до цілей політики та їх впливу на різні групи населення. Розуміння цих аспектів важливе для виявлення не тільки успіхів, але й потенційних проблем чи недоліків політики, що дозволяє вчасно коригувати курс дій.

Всі ці компоненти - затрати, результати, впливи і наслідки є взаємопов'язаними і взаємозалежними, формуючи складну систему взаємодій, що вимагає детального дослідження та постійного моніторингу. Такий підхід забезпечує не тільки ефективність, але й прозорість та відповідальність у врядуванні, підвищуючи довіру громадськості до державних інституцій і зміцнюючи демократичні засади суспільства.

Таким чином, розуміння державної політики як процесу вимагає глибокого аналізу затрат, результатів, впливів і наслідків, які вона породжує. Систематичний підхід до оцінки цих аспектів є критично важливим для забезпечення ефективності та відповідальності у врядуванні, а також для гарантування того, що державна політика сприяє сталому розвитку та добробуту суспільства. Ретельне планування політик, оцінювання їх впливів і моніторинг наслідків можуть допомогти уникнути непередбачених витрат та максимізувати соціальні вигоди. Успіх державної політики значною мірою залежить від здатності органів влади адаптувати свої стратегії в реакції на динамічні зміни в суспільному та міжнародному контекстах, а також від їх відкритості до діалогу з громадськістю і залучення громадян у процеси прийняття рішень. Тільки за умови активної участі всіх зацікавлених сторін і громадянської відповідальності можна досягти значущих позитивних змін в державі, що є ключовим аспектом сучасного врядування і державної політики.

Рішення щодо політики. Рішення в рамках політики являють собою критичні компоненти процесу управління державою та суспільством, оскільки вони визначають напрямки стратегічного розвитку і забезпечення громадських інтересів у різних сферах. Законодавчі, зовнішньополітичні, бюджетні,

соціальні, економічні, екологічні рішення та закони про права і свободи формують комплексну структуру державної політики, яка впливає на кожного громадянина та на суспільство в цілому. Ці рішення мають велике значення, адже вони не лише відображають актуальні пріоритети та цінності уряду, а й встановлюють фундамент для майбутнього розвитку країни. Зокрема, законодавчі рішення визначають правові рамки для діяльності всіх секторів суспільства, зовнішньополітичні рішення формують міждержавні відносини та міжнародну співпрацю, а бюджетні рішення впливають на економічне становище країни та розподіл ресурсів.

Соціальні та економічні рішення безпосередньо стосуються благополуччя громадян, визначаючи політику в галузі охорони здоров'я, освіти, соціального захисту та економічного розвитку. Екологічні рішення мають за мету забезпечити сталий розвиток і збереження природних ресурсів, а рішення щодо прав і свобод покликані гарантувати дотримання та захист основних прав громадян.

Стратегічні рішення, що приймаються на вищому рівні політичного керівництва, відіграють ключову роль у визначенні довгострокових цілей держави, що включають наукові дослідження, інновації, розвиток інфраструктури та загальну стратегію національної безпеки. В контексті державної політики та врядування кожне рішення має значний вплив, який виходить за рамки безпосередньої діяльності уряду та торкається кожного аспекту життя суспільства. Тому критично важливо, щоб кожне політичне рішення ґрунтувалося на глибокому аналізі, враховувало довгострокові перспективи та було результатом відкритого діалогу між усіма зацікавленими сторонами, включаючи громадськість. Такий підхід забезпечує не тільки ефективність, але й справедливість в управлінні державними справами, зміцнюючи демократичні інститути та сприяючи сталому розвитку країни.

У контексті державної політики та врядування, прийняття рішень є вирішальним елементом, який впливає на всі сфери життя суспільства. Законодавчі, бюджетні, соціальні, економічні, екологічні рішення, а також

стратегії щодо прав і свобод відіграють ключову роль у формуванні умов життя нації та взаємодії з міжнародним співтовариством. Процес прийняття цих рішень вимагає збалансованого підходу, залучення експертів, аналізу впливів і потенційних наслідків, а також відкритості до громадського діалогу. Цільова, виважена і відповідальна політика є основою стабільного розвитку та добробуту громадян, що підтверджує важливість вдосконалення механізмів врядування і зміцнення демократичних інститутів в Україні.

Лідерство і цінності у формуванні політики. Лідерство та цінності є фундаментальними складовими у формуванні державної політики, оскільки вони визначають основні напрямки та стратегії управління суспільством, державою або організацією. Лідери, обіймаючи ключові позиції влади, вносять свої ціннісні орієнтири у прийняття політичних рішень, що безпосередньо впливають на розвиток та керування політичними процесами.

Визначення цінностей лідерами формує ідеологічний контур політичних ініціатив та законодавчих актів. Цінності, такі як справедливість, свобода та рівність, стають керівними принципами в розробці політики, яка впливає на всі аспекти суспільного життя, від екологічної стійкості до соціальної захищеності.

Лідери, які діють відповідно до загальноприйнятих цінностей, здобувають більшу підтримку та довіру громадськості, що є критично важливим для забезпечення легітимності та ефективності управлінських рішень. Водночас, конфлікти та суперечності у ціннісних орієнтирах між різними лідерами чи групами можуть призводити до політичних виступів та соціальних напружень, що вимагає балансу та компромісів у політичному діалозі.

Зміни цінностей у відповідь на зміну глобальних умов та соціокультурних викликів також впливають на динаміку політичного процесу. Лідери мають адаптувати свої підходи до нових реалій, щоб забезпечити стійкість та прогресивний розвиток суспільства.

Таким чином, лідерство та цінності взаємопов'язані у формуванні державної політики та врядування. Вони не тільки визначають контекст і зміст політичних рішень, але й сприяють залученню громадян до управління,

підвищенню прозорості та відповідальності політичного процесу. Розуміння та вміння залучати цінності у формування політики є ключем до реалізації демократичних принципів та досягнення суспільного консенсусу у вирішенні національних та глобальних викликів.

У контексті державної політики та врядування, лідерство та цінності відіграють вирішальну роль у формуванні ефективних, збалансованих та справедливих політичних рішень. Лідери, що діють відповідно до широко прийнятих цінностей, не тільки формують політику, що відображає цілі та прагнення суспільства, але й здобувають громадську підтримку та легітимність, необхідні для їх впровадження. Забезпечення відкритого діалогу між лідерами різних думок та ціннісних орієнтирів допомагає уникнути конфліктів та сприяє розвитку політики, яка ефективно вирішує соціальні виклики та адаптується до змінюваних обставин. Таким чином, зрозуміння та інтеграція лідерства та цінностей у процеси державного управління та формування політики є ключовими для досягнення сталого розвитку та зміцнення демократичних засад у сучасному світі.

Результативність, ефективність та економічність політики.
Результативність, ефективність та економічність є фундаментальними критеріями оцінки державної політики, які визначають здатність урядових програм та ініціатив досягати поставлених цілей у рамках заданих ресурсних обмежень. Ці поняття забезпечують комплексний підхід до аналізу та управління державними ресурсами, що дозволяє оптимізувати діяльність уряду та підвищити загальну якість життя громадян.

Результативність охоплює оцінку того, наскільки діяльність уряду сприяє досягненню заздалегідь визначених цілей та завдань. Це поняття стосується кінцевих результатів політики, які можуть включати зменшення рівня злочинності, підвищення якості освіти, поліпшення стану довкілля та інші соціальні, економічні або політичні показники. Вимірювання результативності вимагає чітко визначених метрик та індикаторів, що дозволяють відстежувати

прогрес та робити обґрунтовані висновки про успіх чи невдачу конкретних політичних ініціатив.

Ефективність стосується співвідношення між ресурсами, витраченими на реалізацію політики, та результатами, які були отримані. Цей аспект оцінки дозволяє зрозуміти, наскільки раціонально та обґрунтовано використовувалися державні ресурси, чи було досягнуто запланованих результатів із мінімальними витратами, або ж чи можливе підвищення ефективності шляхом оптимізації процесів та впровадження інновацій.

Економічність полягає у визначенні, наскільки ефективно та економно уряд використовує доступні фінансові, людські, технічні та інші ресурси для досягнення максимальної вигоди. Вона вимірює ступінь раціональності розподілу та використання обмежених ресурсів, акцентуючи на необхідності їх збереження для майбутніх поколінь. Економічність є особливо важливою у контексті бюджетних обмежень та потреби забезпечити стале фінансування різних галузей державного управління.

Управління цими трьома аспектами вимагає від урядових органів здатності до гнучкого реагування на зміни у суспільних потребах, ефективного використання доступних технологій і методів оцінки, а також вміння проводити глибокий аналіз впливу політичних рішень. Інтеграція результативності, ефективності та економічності у стратегію державного управління сприяє підвищенню загальної якості управління, забезпеченню прозорості, а також зміцненню довіри та підтримки громадськості.

У контексті державної політики та врядування, результативність, ефективність та економічність є невід'ємними компонентами оцінювання та управління державними ресурсами. Ці параметри дозволяють не тільки максимізувати вигоди від вкладених зусиль, але й гарантувати, що кожен виділений ресурс використовується з максимальною користю для суспільства. Раціональне та обдумане використання державних ресурсів, засноване на чітких критеріях результативності, ефективності та економічності, забезпечує прозорість урядових дій, підвищує довіру громадян та сприяє створенню більш

ефективної та відповідальної державної машини. Втілення цих принципів у практику державного управління допомагає досягти стратегічних цілей національного розвитку і забезпечує сталий прогрес країни в умовах глобальних викликів та змін.

Прозорість, відкритість, публічність процесу політики. Прозорість, відкритість та публічність у процесі політики є основоположними принципами сучасного демократичного управління, які сприяють відповідальності, ефективності та легітимності державної влади. Прозорість передбачає, що інформація про політичні рішення, бюджетні асигнування, управлінські процеси та інші аспекти владної діяльності є доступною для громадськості. Це не тільки підвищує довіру громадян до уряду, але й дозволяє забезпечити ефективний контроль за діями чиновників, знижуючи можливості для корупції та зловживань.

Відкритість зумовлює інтеграцію громадської думки в процес політичного рішення через консультації, публічні слухання та активне залучення громадян до дискусій, що формують державну політику. Це зміцнює демократичні основи управління, сприяє більшій залученості громадян у політичний процес і вибудовує більш справедливі та ефективні політичні механізми.

Публічність забезпечує прозорість у діяльності уряду, відкритість доступу до інформації та можливість для громадян відслідковувати і оцінювати рішення влади. Регулярна публікація законопроектів, стратегічних документів, звітів про виконання бюджету та інших важливих матеріалів дозволяє суспільству краще розуміти політику держави і сприяє розбудові відкритого суспільства.

Застосування цих принципів у практиці політичного управління забезпечує зміцнення основ демократії, залучення громадян до управління державою, збільшення прозорості та відповідальності влади. Важливо, що умови прозорості, відкритості та публічності дозволяють суспільству не тільки спостерігати за діями влади, але й активно впливати на формування політики, що відповідає суспільним інтересам і забезпечує її реалізацію на користь всіх громадян.

Враховуючи важливість прозорості, відкритості та публічності у процесах державного управління, можна стверджувати, що їхнє ефективне застосування є ключовим для реалізації принципів демократичного врядування. Ці аспекти сприяють зміцненню легітимності уряду, забезпеченню відкритого доступу до інформації, а також залученню громадян до управлінських процесів, що, у свою чергу, підвищує довіру суспільства до державних інституцій. Реалізація цих принципів дозволяє не тільки забезпечити контроль за діяльністю уряду, але й стимулює активну участь громадян у політичному житті, підвищує прозорість прийняття рішень та сприяє формуванню відповідальної і відкритої системи врядування. Таким чином, використання принципів прозорості, відкритості та публічності має стати невід'ємною частиною державної політики та врядування, оскільки вони є фундаментом для побудови демократичного, справедливого та ефективного управління.

Взаємодія влади, бізнесу і громадського суспільства у формуванні і реалізації політики. Взаємодія між владою, бізнесом та громадським суспільством є критичною для ефективного формування та реалізації державної політики. Така взаємодія сприяє розробці політик, які більше відповідають потребам усіх верств населення та забезпечують стійкий розвиток суспільства.

Влада, представлена урядовими структурами на різних рівнях, має забезпечувати правову основу та регулятивний механізм для функціонування суспільства та економіки. Завдання уряду полягає не лише у впровадженні політик, а й у забезпеченні діалогу між різними групами інтересів, врахуванні їх позицій і забезпеченні компромісів, що сприятимуть загальному благу.

Бізнес має важливий економічний вплив і ресурси, які можуть сприяти реалізації державних програм. Взаємодія з бізнесом дозволяє уряду краще розуміти потреби економіки та створювати умови для її розвитку, інвестицій та інновацій. Водночас, критично важливо, щоб бізнес-сектор діяв в рамках встановлених законів та етичних норм, підкріплюючи свою діяльність прозорістю та відповідальністю перед суспільством.

Громадське суспільство відіграє роль контролюючого та балансуючого механізму, дозволяючи забезпечити, що інтереси менш представлених груп також враховуються. Громадські організації, активісти та громадяни мають можливість висловлювати свої думки, брати участь у публічних обговореннях та контролювати дії уряду та бізнесу, сприяючи тим самим підвищенню відкритості та прозорості політичних процесів.

Забезпечення ефективної взаємодії між цими трьома ключовими сторонами дозволяє створити синергію, яка сприяє розв'язанню складних соціальних та економічних проблем, забезпечує справедливий розподіл ресурсів та підвищує якість життя громадян. Такий підхід відображає суть сучасного демократичного врядування, де влада, бізнес і громадськість працюють разом на благо всього суспільства і країни.

На основі розгляду взаємодії влади, бізнесу і громадського суспільства можна зробити висновок, що ефективне формування та реалізація державної політики в сучасних умовах вимагає гармонійної співпраці між усіма трьома сторонами. Ця взаємодія є фундаментальною для демократичного врядування, адже вона забезпечує збалансоване представництво різних інтересів у процесі прийняття політичних рішень. Влада, забезпечуючи нормативно-правову базу і виконання політик, має бути відкритою до діалогу і співпраці з бізнесовими колами та громадськістю, що, у свою чергу, повинні активно включатися в процеси планування та виконання державних програм. Взаємна підтримка та прозорість дій всіх учасників допомагають створювати ефективні, економічно виправдані та суспільно прийнятні політики, які сприяють стабільному розвитку держави та задоволенню потреб її громадян. Такий підхід не тільки покращує якість державного управління, але й зміцнює основи демократії, забезпечуючи широке залучення громадян у процес врядування та прийняття рішень на всіх рівнях.

Ресурси, механізми та інструменти державної політики. Державна політика являє собою комплекс заходів, реалізованих державою з метою вирішення актуальних суспільних проблем та покращення життя громадян. Цей

процес включає в себе використання різноманітних ресурсів, механізмів та інструментів, які дозволяють ефективно реалізовувати цілі та завдання державної політики. Ресурси державної політики є основою для її реалізації. Вони включають: Матеріальні ресурси, такі як інфраструктура, технології, засоби виробництва та природні ресурси, які використовуються для забезпечення діяльності урядових програм. Фінансові ресурси, що охоплюють державний бюджет, позабюджетні фонди та кредитні кошти, які залучаються для фінансування політичних ініціатив. Людські ресурси, включаючи державних службовців, фахівців різних галузей, а також громадські організації, які долучаються до процесу реалізації та контролю за виконанням політики. Інформаційні ресурси, такі як статистичні дані, аналітичні звіти, дослідження, які використовуються для обґрунтування політичних рішень та оцінки їхньої ефективності.

Механізми державної політики дозволяють систематизувати та організувати процес її впровадження. Вони включають: Організаційні механізми, які забезпечують створення необхідних інституційних структур, визначення їх повноважень та регулювання взаємодій між різними гілками влади. Правові механізми, що містять сукупність законів, підзаконних актів, нормативних документів, які регулюють конкретні аспекти державної політики. Економічні механізми, включаючи систему податків, субсидій, пільг, які спрямовані на стимулювання або регулювання економічної активності в певних секторах.

Інструменти державної політики - це конкретні заходи, що реалізуються з метою досягнення визначених цілей. Вони можуть включати: Законодавчі акти, які встановлюють правові рамки для різних аспектів державної діяльності. Фінансування, що забезпечує матеріальну та фінансову підтримку державних програм. Регулювання, яке включає встановлення норм та стандартів у різних галузях. Соціальні програми, спрямовані на підтримку вразливих верств населення. Інформаційні кампанії, які спрямовані на поширення знань та інформації серед населення.

Ефективне використання цих ресурсів, механізмів та інструментів дозволяє державі відповідально та продуктивно реагувати на суспільні виклики, підвищуючи якість життя громадян і сприяючи сталому розвитку.

Ресурси, механізми та інструменти державної політики відіграють критичну роль у вирішенні суспільних проблем та досягненні визначених державних цілей. Кожен з цих компонентів взаємопов'язаний та має ключове значення для забезпечення ефективності державного управління. Ресурси є фундаментом для будь-яких дій у рамках державної політики. Вони включають в себе не лише фінанси та матеріальні активи, але й людські ресурси, інформацію, технології, та інтелектуальний капітал. Ефективне управління ресурсами забезпечує можливість для реалізації механізмів та впровадження інструментів державної політики.

Механізми державної політики включають організаційні структури, процедури та правові основи, які дозволяють здійснювати і контролювати виконання політики. Це може бути законодавчі акти, виконавчі розпорядження, адміністративні регуляції тощо, які визначають порядок дій уряду та інших державних органів. Інструменти державної політики - це конкретні заходи, які використовуються для досягнення цілей політики. Вони можуть включати різноманітні форми регулювання, фіскальні інструменти (податки, субсидії), соціальні програми, інвестиції в інфраструктуру, публічні кампанії, інноваційні технології та багато іншого.

У сучасних умовах велику увагу приділяється інноваційним інструментам державної політики, які можуть включати цифровізацію, використання великих даних, штучний інтелект, а також нові методи соціальної інтеракції та управління. Ці інструменти забезпечують збільшену здатність до швидкого реагування на зміни, точніше цільове впливання на суспільні процеси та підвищення загальної ефективності державного управління.

Враховуючи динаміку сучасних суспільних та економічних викликів, правильний вибір та використання ресурсів, механізмів та інструментів стає вирішальним для забезпечення успішності державної політики. Це вимагає

глибокого аналізу, стратегічного планування та гнучкого управління, щоб адаптуватися до постійно змінюваних умов і забезпечити сталий розвиток національної економіки та благополуччя громадян.

Результативне використання ресурсів, ефективність механізмів та точне застосування інструментів є вирішальними для успішної реалізації державної політики. Це забезпечує державному управлінню можливість не тільки реагувати на поточні виклики, але й прогнозувати майбутні потреби та адаптуватися до змінюваних умов. Синергія між ресурсами, механізмами та інструментами, а також їх адаптація до сучасних вимог та використання інноваційних підходів здатні значно підвищити ефективність державного управління. На основі цього можна стверджувати, що глибоке розуміння та грамотне використання цих аспектів сприяє розбудові ефективної, прозорої та відповідальної системи врядування, що є ключовим у сучасних умовах для будь-якої держави, яка прагне до сталого розвитку і благополуччя своїх громадян.

2.2. Аналіз державної політики

Унормування процедур аналізу політики в Україні та світі. Унормування процедур аналізу політики, яке включає стандартизацію процесів прийняття рішень на державному рівні, є критично важливим для забезпечення якості та ефективності управлінських дій. Належне регулювання цих процесів дозволяє державі виявляти, оцінювати та реагувати на суспільні виклики, базуючись на об'єктивних даних та всебічному аналізі.

Перший крок у процесі аналізу політики полягає у чіткому визначенні проблем, які потребують вирішення, що включає ідентифікацію ключових питань, їх контексту та масштабів впливу. На наступному етапі, збір інформації, відбувається акумуляція даних із різних джерел, що включає статистику, експертні оцінки та висновки досліджень, які забезпечують фундамент для подальшого аналізу.

Значущим кроком є формулювання цілей і об'єктивів аналізу, які повинні відповідати загальним цілям політики та визначати конкретні параметри для оцінки результатів. Подальший аналіз альтернатив дозволяє вибрати оптимальні стратегії дій, оцінюючи їх можливі наслідки та вплив на різні сфери суспільного життя.

Етап оцінки впливу включає детальний розгляд можливих наслідків кожного варіанта рішень, включаючи їх соціальні, економічні та екологічні аспекти. Це забезпечує ухвалення інформованих рішень, які відображають вимоги сталого розвитку. Після вибору стратегії її впровадження має бути підкріплене чітким планом дій, розподілом ресурсів і визначенням відповідальних за реалізацію. Важливим є постійний моніторинг та оцінка результатів, що дозволяє виявити неефективність або необхідність коригування політики у відповідь на змінені умови.

Завершальним етапом є звітність та комунікація результатів, що сприяє забезпеченню прозорості та відкритості у процесах управління.

Унормування процедур аналізу політики відіграє вирішальну роль у систематизації та об'єктивізації підходів до вирішення політичних проблем на національному та міжнародному рівнях. Цей процес сприяє розвитку стандартів, які забезпечують прозорість, об'єктивність та ефективність у прийнятті рішень, що є критично важливим для демократичного врядування та управління суспільними процесами.

Стандартизація аналітичних процедур дозволяє встановити чіткі методологічні рамки для оцінки політичних ініціатив, забезпечуючи тим самим умови для об'єктивного аналізу та оцінки впливу цих ініціатив на суспільство. Зокрема, такий підхід включає використання кількісних та якісних методів дослідження, що дозволяє глибше зрозуміти потенційні наслідки різних політичних рішень і стратегій.

Завдяки унормуванню аналізу політики забезпечується не тільки високий рівень прозорості та відкритості в процесі прийняття рішень, але й зростає легітимність та громадська підтримка цих рішень. Це особливо важливо у

контексті сучасних викликів, таких як соціальна справедливість, екологічна стійкість та економічний розвиток. Нормативний підхід у процесі аналізу політики допомагає уникнути суб'єктивізму та емоційного впливу на процес прийняття рішень, сприяючи об'єктивній та зваженій оцінці різних альтернатив.

Крім того, стандартизація не обмежує творчість аналітиків, а надає структурний фреймворк, що дозволяє ефективніше вирішувати складні суспільні проблеми. Цей фреймворк включає засади збору та аналізу даних, методики оцінки результатів і впливів, а також процедури верифікації та валідації отриманих результатів. Все це сприяє підвищенню якості політичного аналізу та покращує можливості для досягнення довгострокових стратегічних цілей як на рівні окремої держави, так і в глобальному контексті.

Унормування процедур аналізу політики є важливим інструментом у руках керівників і політичних аналітиків, який сприяє не тільки ефективному управлінню, але й забезпечує здатність суспільства краще адаптуватися до змінюваних умов та викликів сучасності.

Унормування процедур аналізу політики стає ключовим фактором у забезпеченні об'єктивності, системності та ефективності у прийнятті державних рішень, які впливають на внутрішнє та міжнародне врядування. Нормативне регулювання цих процесів дозволяє досягати більшої прозорості та відкритості у державному управлінні, підвищує легітимність та громадську підтримку політичних рішень, а також сприяє раціональному та виваженому підходу до розв'язання соціально значущих проблем.

Систематизація аналізу політики забезпечує не тільки відповідність рішень сучасним вимогам демократичного суспільства, але й створює передумови для інтеграції наукових досліджень та експертних знань у процес формулювання політик. Це допомагає уникнути імпульсивних та необґрунтованих рішень, заснованих на політичних спекуляціях чи емоційних реакціях, а замість цього спиратися на факти та докази. Унормування процедур також сприяє консолідації зусиль різних гілок влади та залучення громадськості до обговорення та вирішення важливих питань, що забезпечує більш високий

рівень громадської довіри та згуртованості у суспільстві. Отже, роль стандартів і норм у політичному аналізі не може бути недооцінена, адже вони виступають гарантією якості та ефективності політичних рішень.

Враховуючи зазначене, можна стверджувати, що унормування процедур аналізу політики є необхідним інструментом для забезпечення стійкого розвитку держави та ефективного реагування на виклики сучасності, які постійно змінюються. Це, в свою чергу, допомагає владним структурам адаптуватися до глобальних трендів, втілювати інноваційні підходи в управлінні та покращувати життя громадян.

Процедури аналізу політики. Види аналізу політики. Економічний, політичний і соціальний. Процедури аналізу політики представляють собою систематизований підхід до вирішення політичних питань, який базується на ряді чітко визначених кроків. Такий підхід дозволяє забезпечити не тільки глибину аналізу, але й об'єктивність у прийнятті рішень. Він включає формулювання завдань аналізу, збір і обробку інформації, оцінку альтернативних варіантів дій та розробку рекомендацій. Особливу увагу приділяється моніторингу впровадження політики та оцінці її ефективності, що дозволяє вносити необхідні корективи.

У контексті державного управління виділяють три основні типи аналізу політики: економічний, політичний та соціальний. Економічний аналіз політики зосереджується на оцінці впливу політичних рішень на економічні показники держави або конкретних секторів. Він може включати макроекономічний аналіз, який оцінює зміни у ВВП, рівні інфляції, безробіття тощо, та мікроекономічний аналіз, який досліджує вплив на окремі галузі, ринки чи підприємства. Такий аналіз допомагає ухвалювати рішення, які сприяють економічному розвитку та стабілізації.

Політичний аналіз політики включає дослідження ролі політичних інституцій та процесів у формулюванні та імплементації політики. Цей вид аналізу охоплює вивчення законодавчих процедур, ролі політичних партій, впливу лобістських груп та механізмів прийняття рішень. Політичний аналіз

важливий для розуміння, як інтереси різних груп впливають на політику та як це може змінити її напрямок.

Соціальний аналіз політики сконцентрований на оцінці впливу політичних рішень на соціальну сферу. Це включає аналіз наслідків для освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, рівності та інклюзивності. Соціальний аналіз допомагає забезпечити, що політика сприятиме соціальному благополуччю та не призведе до негативних соціальних наслідків для окремих груп населення.

Комбінація цих трьох видів аналізу дозволяє досягти комплексного розуміння політичних рішень та їх наслідків. Інтеграція економічних, політичних та соціальних аспектів у процесі аналізу забезпечує ухвалення виважених, обґрунтованих та ефективних політичних рішень, що спрямовані на досягнення стратегічних національних цілей та відповідають потребам суспільства.

Висновки щодо процедур аналізу політики в Україні та використання різних її видів підкреслюють необхідність комплексного підходу до розгляду політичних рішень. Інтеграція економічного, політичного та соціального аналізів є ключовою для забезпечення глибокого розуміння наслідків політичних ініціатив та їх впливу на різні аспекти життя суспільства. Економічний аналіз дозволяє оцінити вплив політик на загальнодержавний розвиток та економічну стабільність, політичний аналіз висвітлює механізми влади та управління, а соціальний аналіз фокусується на впливі рішень на благополуччя громадян.

Такий підхід не тільки сприяє забезпеченню прозорості та об'єктивності у процесах прийняття рішень, але й допомагає у формуванні відповідальної політики, яка враховує потреби та інтереси всіх груп населення. Він також підвищує ефективність управлінських дій, спрямованих на досягнення стратегічних національних цілей.

У світлі сучасних викликів, таких як економічні коливання, політична нестабільність, соціальні зміни та необхідність сталого розвитку, забезпечення належної якості аналізу політики є вирішальним. Важливість регулярного

оновлення та адаптації процедур аналізу політики до змінюваних умов наголошує на необхідності неперервного навчання та удосконалення як професійних навичок аналітиків, так і методів аналізу.

Україні необхідно продовжувати розвиток своїх аналітичних здібностей і покращувати механізми взаємодії між різними гілками влади та громадськістю для забезпечення глибокого, всебічного аналізу політики, що є фундаментом для високоякісного управління та врядування.

Цифровізація аналізу політики і роль великих даних. Цифровізація аналізу політики є важливим елементом вдосконалення державного управління та рішень на всіх рівнях влади. Використання великих даних (Big Data) і передових інформаційних технологій стає ключем до більш ефективного збору, обробки та аналізу інформації, що дозволяє ухвалювати обґрунтовані та відповідальні політичні рішення. Цифрові технології відіграють роль катализатора в трансформації традиційних методів аналізу політики, надаючи можливість використовувати об'єктивні та релевантні дані для вирішення складних суспільних проблем.

Прогрес у сфері цифровізації дозволяє виконувати глибокий аналіз великих обсягів даних, що поступають з різноманітних джерел. Такий аналіз забезпечує виявлення трендів, прогнозування наслідків політичних ініціатив та оцінку їх потенційного впливу на економіку, соціальну сферу та політичні процеси. За допомогою сучасних аналітичних інструментів можна ефективно аналізувати суспільні настрої, відгуки громадськості на політичні рішення, а також вивчати поведінку виборців.

Можливості великих даних і цифровізації в аналізі політики включають збільшення точності прогнозів, підвищення прозорості рішень та зміцнення довіри громадськості до політичних інституцій. Це також сприяє більшій відкритості та доступності інформації, дозволяючи громадянам більш активно участувати у політичному процесі. Цифровізація надає можливість здійснення моніторингу та оцінки політик у реальному часі, що є важливим для своєчасної корекції стратегій та підходів.

Незважаючи на значні переваги, цифровізація також ставить перед суспільством нові виклики, такі як забезпечення конфіденційності даних, захист від маніпуляцій та неправомірного використання інформації. Отже, важливо розробляти відповідні політичні та правові рамки, що регулюватимуть збір, обробку та використання великих даних у політичному аналізі.

Загалом, цифровізація аналізу політики відкриває нові можливості для підвищення ефективності політичного управління і гарантує більш об'єктивний та зважений підхід до розробки та імплементації державних рішень, що сприяє досягненню стратегічних цілей національного та глобального рівнів.

Цифровізація аналізу політики значно трансформує процеси прийняття державних рішень, вносячи об'єктивність, ефективність та глибину в аналітичну діяльність. Використання великих даних у цьому контексті дозволяє здійснювати більш точний збір та аналіз інформації, що є ключовим для розробки політик, відповідних до поточних соціальних, економічних та політичних викликів. Інноваційні цифрові інструменти сприяють прозорості ухвалення рішень, підвищують рівень громадської довіри та залучення до політичного процесу, забезпечують можливість моніторингу та адаптації політик в реальному часі, що зрештою веде до підвищення якості життя громадян.

Водночас необхідно підкреслити, що виклики, пов'язані з захистом даних та їх конфіденційністю, вимагають посилення правових рамок та розробки етичних норм використання цифрових технологій у політичному аналізі. Отже, забезпечення балансу між інноваціями та захистом особистих даних є пріоритетом для подальшого розвитку цифровізації в державному управлінні.

У підсумку, цифровізація аналізу політики відкриває нові перспективи для покращення державного управління, але вимагає також обережного та виваженого підходу до використання технологій, аби забезпечити ефективність, безпеку та справедливість у процесах прийняття рішень.

Цілі і завдання політики. Цілі та завдання політики складають основу для формування державних стратегій та міжнародних взаємодій, забезпечуючи

розвиток і стабільність у різних сферах суспільного життя. Політика орієнтована на досягнення стратегічних цілей, які включають забезпечення національної безпеки, економічного процвітання, соціальної справедливості та сталого розвитку. Одним із основних завдань політики є формулювання чітких та реалістичних політичних цілей, які мають бути досяжними та відповідати довготривалим інтересам суспільства.

Політика вимагає встановлення ефективних механізмів для реалізації цих цілей, включаючи розробку відповідних законодавчих ініціатив, міжнародних договорів, економічних програм та соціальних проектів. Важливою складовою є також розробка і впровадження політик, які забезпечують рівний доступ до ресурсів та можливостей для всіх членів суспільства, сприяючи таким чином соціальній інтеграції та коезії.

Завдання політики також охоплюють захист прав і свобод громадян, підтримку правопорядку та законності, а також забезпечення реагування на соціальні потреби через інститути соціального забезпечення та охорони здоров'я. Політика має займатися і міжнародними відносинами, розвивати дипломатію та зовнішньоекономічні зв'язки, що сприяє мирному співіснуванню і співпраці між країнами. Окрім того, сучасні виклики, такі як глобальні екологічні зміни, технологічний розвиток та глобалізація, вимагають від політики адаптації і впровадження нових підходів та технологій, щоб ефективно реагувати на ці виклики і забезпечувати сталий розвиток.

Завдання політики, отже, полягають у постійному аналізі внутрішніх і зовнішніх умов, виявленні потенційних загроз та можливостей, формулюванні відповідних стратегій реагування та координації зусиль на усіх рівнях управління, а також у забезпеченні максимальної ефективності при реалізації цих стратегій. Все це спрямовано на забезпечення балансу інтересів усіх груп населення та створення умов для їх гармонійного розвитку. Цілі та завдання політики формують основу для ефективного управління суспільними процесами в державі та забезпечують розвиток міжнародних взаємодій. Ключовими завданнями політики є захист національних інтересів, забезпечення

економічного розвитку, підтримка соціальної стабільності та вдосконалення міжнародної співпраці. Ефективна політика передбачає встановлення чітких стратегічних цілей, розробку і впровадження комплексних програм і заходів, що відповідають потребам всіх верств населення та враховують глобальні тренди та виклики.

Сучасна політика вимагає адаптації до швидко змінювальних умов, використання інноваційних підходів та технологій для аналізу та вирішення політичних питань. Це стосується як внутрішньої політики, так і міжнародних відносин, де необхідно забезпечувати гнучкість, відкритість для діалогу та готовність до компромісів.

Важливою умовою успішної політики є включення широкого кола зацікавлених сторін у процес прийняття рішень, забезпечення прозорості та відповідальності влади, а також активна участь громадянського суспільства. Такий підхід сприяє підвищенню довіри населення до державних інституцій, зміцненню демократії та створенню стійких механізмів реагування на соціальні виклики. Зрештою, політика повинна спрямовуватися на досягнення балансу між різними інтересами суспільства, враховувати довгострокові перспективи розвитку та бути готовою до адаптації у відповідь на зовнішні та внутрішні зміни. Це забезпечить стабільність, прогрес та високий рівень життя громадян, а також зміцнить позиції держави на міжнародній арені.

Ідентифікація проблеми (питання) для аналізу політики. Ідентифікація проблеми для аналізу політики є критичним етапом у процесі формулювання ефективних державних стратегій та програм. Цей процес вимагає визначення актуальної та значущої проблеми, яка впливає на суспільство чи певну його частину і потребує уваги з боку держави. Наприклад, низька участь громадян у процесах голосування та політичного прийняття рішень може становити серйозний виклик для здоров'я демократії та легітимності уряду.

Ідентифікація такої проблеми як низька політична активність громадян вимагає комплексного підходу до аналізу, що включає в себе визначення коренів проблеми, вивчення історичного контексту, аналіз соціально-

економічних умов, а також розгляд політичних, культурних та психологічних факторів, що впливають на громадську активність. Наприклад, важливо визначити, чи є проблема пов'язаною з відчуженістю громадян від політичного процесу, недовірою до політичних інститутів, недостатньою обізнаністю з питань виборчого права, або ж складністю процедур голосування.

Далі необхідно оцінити наслідки низької участі для демократичних процесів. Це може включати аналіз впливу на представництво різних соціальних груп у владі, рішення, що ухвалюються урядом, та загальну політичну стабільність країни. Вивчення досвіду інших країн, які вже впровадили успішні заходи для підвищення участі, може надати цінні вказівки для формулювання рекомендацій та розробки політичних ініціатив.

На основі зібраної інформації та проведеного аналізу формулюються стратегічні рекомендації, які можуть включати розробку і впровадження програм громадянської освіти, оптимізацію процесів голосування, заохочення до активної участі через медіа та соціальні мережі, а також створення механізмів для прозорості та підзвітності уряду. Таким чином, ідентифікація проблеми у політичному аналізі є фундаментом для розробки інформованих, цілеспрямованих та ефективних державних політик, які не тільки вирішують актуальні проблеми, але й сприяють зміцненню демократії та суспільного блага.

Ідентифікація проблеми є ключовим етапом в аналізі політики, що вимагає глибокого розуміння контексту та детального вивчення впливу різних чинників на суспільство. Важливість цього процесу не може бути переоцінена, адже від точності визначення проблеми залежить ефективність всієї політичної стратегії. Наприклад, в контексті проблеми низької участі громадян у виборах, ключове значення має з'ясування причин апатії виборців та розробка відповідних механізмів для їх мотивації.

Ретельний аналіз можливих рішень та їхніх наслідків дозволить не лише збільшити участь громадян, але й підвищити загальну якість демократичних процесів у державі. Залучення громадськості до активної участі в політичному житті країни сприяє підвищенню легітимності ухвалених рішень та зміцненню

довіри до державних інститутів. Врешті, систематичний і комплексний аналіз політичних проблем та розробка на їх основі дієвих політик є запорукою стійкого розвитку держави та її адаптації до змінних умов сучасного світу.

Аналіз середовища політики і стейкхолдерів. Аналіз середовища політики та стейкхолдерів є фундаментальною складовою процесу формулювання публічної політики, яка вимагає глибокого розуміння багатьох аспектів взаємодії між суспільством, державою, і ринком. Визначення ключових стейкхолдерів та аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища дозволяють політичним аналітикам адаптувати стратегії до сучасних викликів та можливостей.

На першому етапі аналізу середовища слід розглянути соціальні та економічні умови, які безпосередньо впливають на можливості та обмеження для впровадження політичних ініціатив. Важливо врахувати демографічні тенденції, рівень економічного розвитку, соціальну стратифікацію, а також рівень освіти та культурні особливості населення.

Правова рамка є другим критичним елементом, який визначає правила гри для всіх учасників політичного процесу. Існуючі закони, нормативні акти та регуляторні обмеження можуть як сприяти, так і стримувати впровадження нових політичних рішень. Соціокультурний контекст допомагає зрозуміти, які ціннісні орієнтири є в суспільстві, що, у свою чергу, впливає на прийняття та впровадження політичних ініціатив. Технологічний аспект також не можна ігнорувати, адже інновації та технологічний прогрес відкривають нові можливості для ефективності політичних процесів та поліпшення якості життя громадян.

На другому етапі аналізу важливо ідентифікувати стейкхолдерів, їхні інтереси, потреби та можливості впливу на політику. Стейкхолдери можуть включати різноманітні групи: від урядових установ, приватного сектору, недержавних організацій до окремих громадян і міжнародних партнерів. Взаємодія з ними вимагає розробки ефективних стратегій комунікації та участі, що дозволяє забезпечити підтримку та сприяння політичних ініціатив.

Завершальним елементом аналізу є оцінка можливостей і загроз від дій стейкхолдерів, що допоможе уникнути потенційних конфліктів та максимізувати синергію від співпраці різних груп.

Підсумовуючи, глибокий аналіз середовища політики та стейкхолдерів є необхідністю для розробки збалансованих, реалістичних та ефективних політичних стратегій, які відповідають потребам суспільства і сприяють стабільному розвитку держави.

Аналіз середовища політики та стейкхолдерів є критично важливим для розуміння контексту, в якому формулюються та реалізуються публічні політики. Ретельне дослідження соціальних, економічних, правових, культурних та технологічних аспектів дозволяє визначити реальні потреби та виклики, з якими стикається суспільство. Водночас, ідентифікація та аналіз стейкхолдерів забезпечують розуміння інтересів, потреб і можливостей впливу різних груп на процес політичного прийняття рішень. Це не тільки сприяє розробці ефективних політик, які враховують різні точки зору та інтереси, але й підвищує легітимність та підтримку політичних ініціатив з боку суспільства. Такий підхід допомагає формувати більш сталі та адаптивні політичні системи, здатні ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні виклики, сприяючи суспільному розвитку та процвітанню.

Підстави для державного втручання. Обмеження політики. Підстави для державного втручання та обмеження політики формують основу для балансу між необхідністю регуляції державою та забезпеченням свобод та прав громадян. Державне втручання часто обґрунтовується потребою захисту громадського порядку, національної безпеки, економічної стабільності, а також захисту прав і свобод людини. Водночас, обмеження політики наголошують на важливості дотримання принципів пропорційності, ефективності, а також правової визначеності дій уряду.

Захист громадського порядку та безпеки включає дії держави, спрямовані на запобігання та реагування на злочинність, тероризм та інші загрози, які можуть завдати шкоди суспільству. Таке втручання може включати розробку та

впровадження законодавчих актів, створення правоохоронних органів, а також спеціальних служб безпеки.

Соціальний захист як підстава для втручання передбачає дії уряду, які забезпечують соціальну підтримку та захист вразливих верств населення, включаючи пенсійне забезпечення, допомогу в безробітті, доступ до якісної медицини та освіти. Це сприяє зменшенню соціальної нерівності та підтримці соціальної справедливості.

Регулювання ринків необхідне для забезпечення чесної конкуренції, запобігання монополізації ринків, захисту прав споживачів та стимулювання економічного росту. Це включає встановлення правил для різних секторів економіки, контроль за дотриманням цих правил, а також втручання у випадках кризових явищ на ринку.

Обмеження політики є необхідними для забезпечення, що державне втручання не перевищує встановлені правові рамки та не порушує основоположні права і свободи громадян. Такі обмеження допомагають підтримувати демократію, правову державу та відповідність міжнародним стандартам у сфері прав людини. Включення громадськості в процес прийняття рішень, прозорість урядових ініціатив, обґрунтованість та ефективність урядових заходів є ключовими елементами, які сприяють досягненню цих цілей.

Підстави для державного втручання і обмеження в політиці визначаються необхідністю захисту громадського порядку, соціального захисту населення, забезпечення прав і свобод громадян, а також регулювання ринкових процесів. Втручання держави повинно бути виправданим, пропорційним, здійснене на основі закону та з урахуванням потреб усіх сторін соціальних відносин. Обмеження політики необхідні для запобігання зловживанню владою і забезпечення балансу між державним втручанням та свободою індивідів. Важливо, що усі заходи державного регулювання мають бути вмотивовані, ефективні і справедливі, відповідати суспільним інтересам та сприяти стабільності та розвитку суспільства. Врешті-решт, залучення громадськості та

забезпечення прозорості урядових дій є ключем до підвищення легітимності та ефективності політичних рішень.

Бюджетування і ресурсне забезпечення політики. Показники успішності і реалізації політики. Бюджетування та ресурсне забезпечення політики є критично важливими аспектами в регулюванні та розвитку регіональної та місцевої інфраструктури. Основні ресурси, які використовуються в цих процесах, включають фінансові, майнові, природні, інвестиційні, інформаційні та інші ресурси. Це має забезпечити комплексний підхід до розв'язання регіональних проблем і стимулювання ефективного місцевого самоврядування.

Ефективність бюджетування безпосередньо впливає на реалізацію державної політики, оскільки від адекватного фінансування залежить можливість впровадження планів та програм на місцевому рівні. Бюджетні кошти повинні розподілятися з урахуванням пріоритетів регіонального розвитку та потреб населення, що вимагає чіткого планування та прозорості у використанні фінансових ресурсів.

На успішність реалізації політики впливають такі показники, як відповідність витрат планованим завданням, ефективність використання ресурсів, задоволення соціальних потреб громад та відповідність встановленим законодавчим та стратегічним цілям. Оцінка виконання політики включає аналіз досягнення конкретних кінцевих результатів, як-от покращення життєвих умов, забезпечення доступу до основних послуг, зростання місцевої економіки, та інші соціально значущі показники.

Запровадження чітких процедур оцінки та моніторингу дозволяє виявити недоліки у впровадженні політик та вчасно коригувати підходи для оптимізації використання ресурсів. Це забезпечує не лише ефективність але й сприяє підвищенню довіри громадян до державних інститутів, що є важливим аспектом стабільності та прогресу в сучасному демократичному суспільстві.

Бюджетування та ресурсне забезпечення політики відіграють ключову роль у реалізації державної політики на регіональному та місцевому рівнях.

Адекватне фінансування та раціональне використання ресурсів є критично важливими для забезпечення ефективності державного управління та задоволення потреб населення. Ефективність політичних ініціатив залежить від чіткості бюджетних призначень, прозорості розподілу та використання коштів, а також від взаємодії з різними стейкхолдерами для оцінювання впливу політик. Важливою складовою є систематичний моніторинг і оцінка показників успішності політики, що включає перевірку досягнення цільових індикаторів та виявлення потреби у корекції політичних рішень. Це сприяє не лише підвищенню ефективності управління, але й зміцнює довіру громадян до державних інститутів, підтримуючи стабільний розвиток та демократичні процеси в країні.

Формування та порівняльний аналіз альтернативних варіантів політики.

Формування та порівняльний аналіз альтернативних варіантів політики є фундаментальним елементом у процесі розроблення публічної політики, який дозволяє урядам та іншим політичним акторам обирати найбільш ефективні шляхи вирішення соціальних, економічних, та екологічних проблем. Основною метою цього процесу є визначення кращих політичних рішень на основі глибокого аналізу можливих альтернатив.

Формування альтернативних варіантів політики розпочинається з ідентифікації проблеми, що включає чітке визначення та обґрунтування актуальності питання, яке потребує державного втручання. На цьому етапі аналізу проводиться збір інформації через дослідження, експертні опитування, та аналіз статистичних даних, що допомагає зрозуміти масштаб та специфіку проблеми. Включення стейкхолдерів на ранньому етапі є критично важливим для забезпечення багатогранності підходів та збалансованості інтересів усіх зацікавлених сторін. Під час розробки альтернатив важливо використовувати творчий та аналітичний підходи, щоб виокремити можливі стратегії дій, кожна з яких має вирішити поставлені завдання.

Порівняльний аналіз альтернатив включає оцінку ефективності кожного варіанту, розрахунок вартості та бюджетування, вивчення соціального впливу,

правовий аналіз, та порівняння потенційних ризиків. Оцінка ефективності полягає в аналізі здатності кожної альтернативи досягти поставлених цілей у визначені терміни. Важливим аспектом є також розгляд вартості реалізації та подальшого утримання політики, що включає аналіз бюджетних асигнувань та фінансових наслідків для держави та громадян. Соціальний вплив оцінюється через аналіз наслідків політики для різних груп населення, особливо враховуючи вразливі верстви. Правовий аналіз включає перевірку відповідності альтернатив чинному законодавству та міжнародним зобов'язанням. Ризик-аналіз дозволяє виявити потенційні негативні наслідки та визначити шляхи їх мінімізації або уникнення.

Вибір найкращого варіанту політики здійснюється на основі комплексної оцінки всіх згаданих аспектів. Участь стейкхолдерів на цьому етапі також залишається значущою, оскільки їх вплив та підтримка можуть бути вирішальними у фінальному виборі та успішності реалізації політики. Порівняльний аналіз, таким чином, сприяє вибору оптимального варіанту політики, забезпечуючи його обґрунтованість та збалансованість з огляду на ефективність, вартість, соціальний вплив, правову чистоту, та мінімізацію ризиків.

Висновки з формування та порівняльного аналізу альтернативних варіантів політики підкреслюють важливість цього процесу як засобу досягнення обґрунтованих і ефективних рішень у сфері публічної політики. Детальний аналіз різних альтернатив дозволяє урядам та іншим політичним акторам оцінити потенційні наслідки кожного варіанту, звертаючи увагу на ефективність, вартість, соціальний вплив, правову сумісність та ризики. Використання цього підходу сприяє ухваленню рішень, які не тільки вирішують актуальні проблеми, але й враховують довгострокові інтереси суспільства та сталий розвиток.

Залучення стейкхолдерів у процес формування та аналізу альтернатив є ключовим для забезпечення прозорості, справедливості та прийнятності політичних рішень. Участь різних груп населення і професіоналів не тільки

збагачує процес новими ідеями та поглядами, але й підвищує легітимність і ефективність втілення політики. Такий підхід дозволяє створити умови для врахування всіх потенційних наслідків рішень і, відповідно, мінімізувати можливі негативні ефекти на різні сектори суспільства і економіки.

Аналітичні процедури на етапах моніторингу і оцінювання політики

Аналітичні процедури на етапах моніторингу і оцінювання політики є критично важливими для забезпечення ефективності та відповідності публічних ініціатив очікуваним результатам. Ці процедури дозволяють виміряти реальний вплив політик, ідентифікувати проблемні зони, а також вносити необхідні корективи для підвищення ефективності урядових програм. Процес моніторингу починається зі збору даних, що включає в себе широкий спектр інструментів, як-от статистичні дослідження, аудити, соціальні опитування та використання автоматизованих систем для збору та аналізу великих масивів інформації.

Після збору даних слідує їх аналіз, що включає порівняння з попередніми показниками та з бенчмарками, визначення впливу на цільові групи, оцінку соціальної справедливості, економічної ефективності та впливу на довкілля. Особлива увага приділяється стратегічному аналізу, який виявляє сильні та слабкі сторони політики, визначає потенційні можливості для покращення та реагування на зовнішні загрози. Результати аналізу подаються у формі звітів, які слугують основою для забезпечення прозорості процесу та залучення громадськості через відкриту комунікацію. На основі отриманих даних приймаються рішення щодо необхідності корекції політики, спрямовані на максимізацію її ефективності та відповідності стратегічним цілям суспільства. Таким чином, аналітичні процедури є не лише інструментом контролю, але й механізмом постійного вдосконалення публічного управління, сприяючи розвитку відповідального та ефективного урядування.

Рекомендації щодо державної політики: підготовка аналітичних документів і презентація результатів аналізу політики. Підготовка аналітичних документів та презентація результатів аналізу державної політики

є ключовими складниками процесу розроблення та впровадження ефективних рішень у сфері управління. Ці документи дозволяють владним структурам, стейкхолдерам та громадськості оцінювати існуючі підходи, визначати оптимальні стратегії втручання та моніторити їх вплив на суспільство. В залежності від аудиторії та цілей використання, аналітичні документи поділяються на ті, що призначені для зовнішнього та внутрішнього використання.

Документи для зовнішнього використання, такі як Зелена та Біла книги, забезпечують комунікацію між урядом та громадськістю. Зелена книга представляє аналіз проблеми та можливі підходи до її розв'язання без заздальгідь визначених кроків, стимулюючи громадське обговорення та збір пропозицій. Біла книга, навпаки, містить конкретні рекомендації та пропозиції до дій, що базуються на попередньому обговоренні та зібраних даних, і вона направляє на затвердження та реалізацію конкретних політичних заходів.

Документи для внутрішнього використання, такі як аналітичні та корпоративні записки, є важливими інструментами для інформування урядовців про стан виконання політик, потенційні ризики та можливості для вдосконалення. Ці документи надають детальний аналіз ситуації, оцінку впливу існуючих політик та рекомендації щодо подальших кроків. Вони є інструментом підтримки у прийнятті обґрунтованих рішень, які мають важливе значення для ефективності управління та задоволення громадських потреб.

Загалом, якість підготовки аналітичних документів та ефективність їх презентації безпосередньо впливають на успіх політичних ініціатив. Вони мають бути чіткими, структурованими, і заснованими на доказах та глибокому аналізі, щоб забезпечити усім зацікавленим сторонам зрозумілу та доступну інформацію для рефлексії та дій. Такий підхід сприяє підвищенню прозорості урядування, підзвітності органів влади та ефективності публічного адміністрування.

2.3. Сфери та напрями реалізації політики

Типологія політики: види, сфери, напрями. Типологія державної політики відображає різноманітність підходів та методів управління, які використовуються урядами для вирішення громадських проблем, сприяння розвитку суспільства, та забезпечення порядку й стабільності. Ці методи класифікуються за різними критеріями, включаючи види, сфери та напрями політики, кожен з яких має свою специфіку та цілі.

За видами, політика поділяється на кілька основних типів. Соціальна політика зосереджена на підтримці благополуччя громадян, охороні здоров'я, освіті, житловій політиці, і інших аспектах соціального захисту. Економічна політика спрямована на регулювання економічних процесів, управління державним бюджетом, стимулювання інвестицій та підтримку підприємництва. Зовнішня політика визначає міжнародні відносини держави, управління зовнішньоекономічними зв'язками, участь в міжнародних організаціях та формування військових альянсів. Екологічна політика фокусується на збереженні навколишнього середовища, контролі забруднення, та забезпеченні сталого використання природних ресурсів.

У термінах сфер дії, політика розрізняється на національну, яка охоплює внутрішні питання держави, регіональну, що зосереджена на розвитку окремих територій, та глобальну, що стосується міжнародних відносин та глобальних викликів, таких як кліматичні зміни або міжнародна безпека.

Напрями політики виділяють конкретні цілі або завдання, які вона покликана вирішити. Соціальна справедливість є напрямком, що ставить за мету забезпечення рівних можливостей та справедливого розподілу ресурсів. Економічний розвиток включає заходи для стимулювання зростання ВВП, зниження безробіття, та підтримки національної індустрії. Безпека та оборона забезпечують захист державних кордонів і стабільності внутрішнього порядку. Нарешті, споживча політика регулює відносини між виробниками та споживачами, забезпечуючи захист прав останніх.

Таким чином, розуміння різних аспектів типології політики дозволяє ефективніше вирішувати суспільні проблеми, забезпечувати розвиток та стабільність суспільства, і реагувати на зовнішні виклики, що стоять перед державою в сучасному світі.

Багаторівневність політики: наднаціональний, національний, регіональний і місцевий рівень, їх взаємодія. Багаторівневність політики охоплює взаємодію між різними рівнями управління—наднаціональним, національним, регіональним та місцевим - що дозволяє реалізувати комплексний підхід до розв'язання соціальних, економічних та політичних проблем. Кожен з цих рівнів має свої специфічні функції, прерогативи та відповідальності, які взаємодіють з метою забезпечення ефективного управління і розвитку.

На наднаціональному рівні, як, наприклад, у Європейському Союзі, держави-члени делегують частину своїх суверенних прав міжнародній організації, що дозволяє їй приймати рішення, обов'язкові для всіх членів. Це сприяє інтеграції політик та узгодженню дій на більш широкому, транснаціональному рівні, забезпечуючи вирішення питань, які виходять за рамки національних кордонів - наприклад, екологічні, торговельні та безпекові. На національному рівні політика формулюється в контексті державних інтересів і вимагає реалізації через систему законодавчих, виконавчих та судових інституцій. Національна політика має на меті балансування між потребами різних соціальних груп, економічним розвитком країни та міжнародними зобов'язаннями, взятих на себе у рамках наднаціональних угод.

Регіональний рівень зосереджується на специфіці окремих територій, їхньому культурному, економічному та соціальному розвитку. Регіональна політика спрямована на вирівнювання рівня життя, розвиток інфраструктури та підтримку локальних ініціатив, що відповідає особливостям кожного регіону. Важливою складовою є взаємодія між регіонами та центральною владою, що допомагає уникнути централізації та занепаду периферійних територій.

Місцевий рівень найбільш безпосередньо взаємодіє з громадянами, вирішуючи повсякденні питання, такі як комунальні послуги, місцева

інфраструктура, освіта та громадська безпека. Децентралізація влади дає місцевому самоврядуванню більше ресурсів та повноважень для ефективного реагування на потреби місцевого населення, що підвищує загальну ефективність управління та забезпечує більшу відповідальність перед громадою. Взаємодія між цими рівнями управління вимагає координації та консенсусу, оскільки кожен рівень має свої унікальні цілі та завдання. Важливим аспектом є забезпечення гармонії та відсутності конфліктів у політиці на різних рівнях, що є ключем до стійкого розвитку та процвітання держави.

Ефективна взаємодія різних рівнів політики може забезпечити вирішення комплексу соціальних, економічних та політичних завдань у державі. Практика цієї взаємодії має критичне значення для регулювання впливу різноманітних інтересів на процес прийняття рішень, забезпечення доступу до участі в політичному житті, а також для формування балансу між інтересами різних груп.

По-перше, координація політик на різних рівнях управління сприяє адекватному регулюванню ступеня впливу приватних, колективних і суспільних інтересів на прийняття рішень. Це дозволяє забезпечити, що жодна з груп інтересів не домінує на шкоду іншим, підтримуючи стабільність і справедливість у політичному процесі.

По-друге, багаторівнева політика може встановлювати обмеження та можливості для доступу до прийняття політичних рішень. Через правові та інституційні механізми, такі як законодавчі ініціативи та публічні консультації, забезпечується включення голосів менш представлених груп. Це допомагає у формуванні більш інклюзивного управління, де кожен громадянин має можливість впливати на розвиток суспільства.

Третє завдання, яке вирішує багаторівнева політика, полягає у формуванні балансу між інтересами громадських, корпоративних та політичних груп. Через систему чеків та балансів, таку як парламентський контроль, судова перевірка і

журналістське розслідування, вдається забезпечити, що інтереси різних груп узгоджуються і враховуються при формулюванні політик.

Четверте, багаторівневність допомагає підвищити ступінь представлення колективних і суспільних інтересів у позиціях влади, оскільки створює додаткові канали для громадської участі та відкритості влади перед громадянами. Це може включати участь в публічних слуханнях, роботі громадських рад та використання інструментів електронного урядування.

П'яте, багаторівневність забезпечує ефективність механізмів витрат і винагород у проведенні політичних та економічних змін. Скоординовані зусилля різних рівнів управління дозволяють більш ефективно впроваджувати реформи, розподіляти ресурси та оцінювати вплив вжитих заходів на різних етапах реалізації політики.

Шосте, адаптація масової свідомості до нових принципів функціонування суспільства та влади можлива через освітні програми, публічні кампанії та засоби масової інформації, що підкріплюються різними рівнями управління.

Сьоме, багаторівневність сприяє формуванню культури представництва інтересів, забезпечуючи розвиток громадянського суспільства, де кожна соціальна група відчуває свою участь і вплив на політичні процеси. Таким чином, взаємодія різних рівнів політики може стати ключовим інструментом для вирішення низки фундаментальних завдань, що стоять перед сучасним суспільством, сприяючи більшій справедливості, стабільності і прогресу.

Належне врядування: сервісна держава й місцеве самоврядування. Парламентаризм як підґрунтя політики народовладдя. Належне врядування розглядається як фундаментальна концепція в контексті демократичного управління та ефективного адміністрування державних справ, заснована на принципах відкритості, відповідальності, справедливості та участі громадськості. Ця концепція охоплює не тільки процеси в межах центрального уряду, але й ширший спектр інституційних взаємодій, які стосуються місцевого самоврядування та парламентаризму, які разом формують основу політики народовладдя.

Місцеве самоврядування є важливим компонентом належного врядування, оскільки воно забезпечує найближчу до громадян рівень управління, що сприяє залученню мешканців до ухвалення рішень. Місцеве самоврядування дозволяє адаптувати державні рішення до специфічних місцевих потреб та умов, що підвищує ефективність та відповідальність управління, забезпечує більшу прозорість дій і сприяє підзвітності перед громадою.

Сервісна держава, з іншого боку, представляє собою модель управління, орієнтовану на задоволення потреб громадян через надання якісних публічних послуг. Ця модель акцентує на мінімізації бюрократичних бар'єрів та підвищенні доступності послуг, що відповідають вимогам ефективності та адаптивності до змінюваних умов суспільного розвитку. В рамках сервісної держави важливою є концепція "відкритого уряду", що передбачає застосування інноваційних підходів та технологій для забезпечення прозорості управлінських процесів.

Парламентаризм, як структурна складова політики народовладдя, сприяє реалізації принципів демократії через обрані представницькі органи, які відіграють ключову роль у законодавчому процесі та контролі за виконавчою владою. Парламент, як легітимізований демократичний інститут, забезпечує участь громадськості через своїх обраних представників, а також є майданчиком для дебатів, формування консенсусу та вирішення політичних протиріч. Сильний та ефективний парламент забезпечує виконання законодавчих функцій, в тому числі нагляд за дотриманням прав і свобод громадян.

Загалом, належне врядування, сервісна держава, місцеве самоврядування та парламентаризм разом формують структурну основу для реалізації політики народовладдя, що базується на принципах демократії, справедливості та відкритості. Ці компоненти взаємодіють між собою, сприяючи створенню суспільства, де влада дійсно належить народу, а рішення, що ухвалюються на всіх рівнях, відповідають його потребам та інтересам.

Тести для самоперевірки

1. Що включає в себе поняття "публічне адміністрування"?
  - а) Управління суспільними відносинами за допомогою законодавства
  - б) Реалізація державної політики та виконання законів
  - в) Організація приватного сектору
  - г) Управління діяльністю міжнародних організацій

2. Які основні компоненти входять до циклу вироблення політики?
  - а) Визначення проблеми, аналіз проблеми, формування альтернатив, вибір політики, розробка заходів, оцінка політики
  - б) Планування бюджету, контроль виконання, ревізія
  - в) Визначення виконавців, контроль якості, маркетинг
  - г) Вибір персоналу, тренінги, оцінка ефективності

3. Яке значення має етап "визначення проблеми" у циклі вироблення політики?
  - а) Визначає фінансування політики
  - б) Підготовка правових документів
  - в) Виявлення та артикуляція суспільної потреби або виклику, що вимагає урядового втручання
  - г) Розподіл ресурсів між регіонами

4. Що включає в себе поняття "публічне адміністрування"?
  - а) Управління суспільними відносинами за допомогою законодавства
  - б) Реалізація державної політики та виконання законів
  - в) Організація приватного сектору
  - г) Управління діяльністю міжнародних організацій

5. Які основні функції виконавчої влади в Україні?
  - а) Прийняття законодавчих актів

- б) Впровадження політичних рішень та адміністрування державних ресурсів
- в) Проведення судового нагляду
- г) Контроль за діяльністю політичних партій

6. Яка роль громадськості у процесі формування державної політики в Україні?

- а) Громадськість безпосередньо впливає на прийняття законів
- б) Громадськість виконує урядові постанови
- в) Громадськість бере участь через публічні слухання, громадські ради та інші форми звернення
- г) Громадськість призначає суддів

7. Які аспекти охоплює публічне адміністрування?

- а) Управління суспільними відносинами за допомогою законодавства
- б) Реалізація державної політики та виконання законів
- в) Організація приватного сектору
- г) Управління діяльністю міжнародних організацій

8. Що входить до основних компонентів процесу формування державної політики?

- а) Визначення проблеми та формулювання цілей
- б) Прийняття законодавчих актів без громадських слухань
- в) Неконтрольоване використання державних ресурсів
- г) Повна автономія різних гілок влади без взаємодії

9. Які елементи необхідні для ефективного реалізації державної політики?

- а) Аналіз наслідків та врахування впливів політики
- б) Ігнорування громадської думки
- в) Відсутність стратегічного планування

г) Обмеження участі судової влади в політичних процесах

10. Які критерії важливі для оцінки ефективності державної політики?

а) Результативність, ефективність, економічність

б) Частота проведення виборів

в) Ступінь авторитаризму в уряді

г) Інтенсивність міжнародних конфліктів

11. Що означає принцип прозорості у державному управлінні?

а) Публічна доступність інформації про діяльність уряду

б) Секретність урядових операцій

в) Автоматичне підвищення податків

г) Обмежений доступ до державних служб

12. Що визначає економічність у контексті державного управління?

а) Ефективне та економне використання ресурсів

б) Збільшення державних витрат

в) Зменшення кількості урядових агенцій

г) Незмінність фінансування у всіх секторах

13. Яку роль відіграє бізнес у формуванні та реалізації державної політики?

а) Надає економічний вплив і ресурси для реалізації державних програм

б) Контролює внутрішню безпеку держави

в) Регулює релігійні інституції

г) Фінансує політичні партії

14. Яка функція громадського суспільства у процесі державного управління?

- а) Виконує контрольну функцію, забезпечуючи зважене представництво інтересів усіх груп населення
- б) Проводить зовнішньополітичні переговори
- в) Забезпечує внутрішню безпеку країни
- г) Розробляє технічні стандарти для промисловості

15. Як взаємодія влади, бізнесу і громадського суспільства впливає на державну політику?

- а) Сприяє створенню політик, які відповідають потребам усіх верств населення і забезпечують стійкий розвиток
- б) Зосереджує увагу виключно на інтересах великого бізнесу
- в) Призводить до збільшення корупції
- г) Обмежує участь громадськості у політичному процесі

16. Яка перша стадія у процесі аналізу політики?

- а) Вибір стратегії
- б) Оцінка впливу
- в) Чітке визначення проблем
- г) Збір інформації

17. Що означає унормування процедур аналізу політики?

- а) Забезпечення юридичної підтримки політикам
- б) Встановлення стандартів для процесів прийняття рішень
- в) Зниження впливу громадськості на політику
- г) Виключення неформального діалогу між стейкхолдерами

18. Який етап є вирішальним для вибору оптимальних стратегій дій у процесі аналізу політики?

- а) Формулювання цілей і об'єктивів
- б) Оцінка впливу

- в) Аналіз альтернатив
- г) Постійний моніторинг та оцінка

19. Яку роль відіграє цифровізація в аналізі політики?

- а) Зменшує точність політичних аналізів
- б) Обмежує доступ до політичних даних
- в) Підвищує ефективність збору та обробки даних
- г) Виключно займається захистом даних

20. Які можливості відкриває використання великих даних у політичному аналізі?

- а) Зменшення прозорості політичних рішень
- б) Підвищення точності прогнозів та оцінок впливу політики
- в) Обмеження громадської участі в політичному процесі
- г) Зниження вартості політичних кампаній

21. Які виклики ставить перед суспільством цифровізація аналізу політики?

- а) Покращення якості політичного діалогу
- б) Забезпечення конфіденційності даних і захист від маніпуляцій
- в) Збільшення впливу традиційних медіа
- г) Скорочення кількості доступних даних для аналізу

22. Які аспекти важливо аналізувати при формулюванні публічної політики?

- а) Лише економічні умови
- б) Тільки політичні умови
- в) Соціальні, економічні, технологічні та культурні аспекти
- г) Тільки технологічні інновації

23. Що включає в себе аналіз стейкхолдерів у контексті публічного адміністрування?

- а) Визначення лише внутрішніх стейкхолдерів
- б) Визначення та аналіз інтересів, потреб і можливостей впливу всіх стейкхолдерів
- в) Ігнорування впливу міжнародних стейкхолдерів
- г) Зосередження тільки на урядових структурах

24. Яке значення має правова рамка у формулюванні публічної політики?

- а) Не має значення
- б) Визначає правила гри для всіх учасників політичного процесу
- в) Використовується тільки для міжнародних угод
- г) Важлива лише для приватного сектору

25. Яка роль аналітичних процедур у процесі моніторингу політики?

- а) Збір даних з офіційних джерел без аналізу
- б) Виключно внутрішні аудити без залучення зовнішніх оцінювачів
- в) Вимірювання впливу політик і внесення коректив
- г) Лише підготовка звітів для зовнішніх користувачів

26. Які інструменти використовуються для збору даних на етапі моніторингу?

- а) Тільки соціальні опитування
- б) Лише використання автоматизованих систем
- в) Статистичні дослідження, аудити, соціальні опитування, автоматизовані системи
- г) Тільки безпосередні спостереження

27. Що включає аналіз даних під час оцінювання політики?

- а) Тільки порівняння з попередніми показниками

- б) Оцінка впливу на цільові групи, економічна ефективність, вплив на довкілля
- в) Виключно визначення економічної ефективності
- г) Лише розгляд соціальної справедливості

28. Що означає концепція "сервісна держава"?

- а) Структура управління, орієнтована на забезпечення контролю за діяльністю корпорацій
- б) Модель управління, орієнтована на задоволення потреб громадян через надання якісних публічних послуг
- в) Управління на основі жорсткої бюрократії без залучення громадськості
- г) Метод ведення держави, що заснований на принципах тоталітаризму

29. Яка роль парламентаризму у політиці народовладдя?

- а) Обмеження участі громадян у політичному житті країни
- б) Забезпечення виключно міжнародних відносин
- в) Відіграє ключову роль у законодавчому процесі та контролі за виконавчою владою
- г) Функціонування без будь-якої зв'язку з громадськістю та її потребами

30. Як місцеве самоврядування сприяє належному врядуванню?

- а) Через централізацію влади і зменшення впливу місцевих громад
- б) Виключно через фінансове регулювання без участі громадян
- в) Адаптує державні рішення до місцевих потреб та сприяє залученню мешканців до ухвалення рішень
- г) Лише через міжнародне представництво та дипломатію

Питання для обговорення

1. Які основні елементи вироблення політики в умовах демократичного врядування?
2. Як впливає прозорість уряду на процес формулювання політики?
3. Які методи аналізу державної політики ви вважаєте найефективнішими та чому?
4. Які зміни можуть покращити аналіз державної політики в контексті вашої країни?
5. Які основні виклики стоять перед реалізацією державної політики в різних сферах?
6. Які сфери політики вимагають найбільшої уваги в вашому регіоні або країні?
7. Як сервісна держава впливає на взаємодію громадян і уряду?
8. Чому місцеве самоврядування важливе для демократичного врядування?
9. Як може парламентаризм підсилити принципи народовладдя?
10. Як забезпечити, щоб належне врядування було не тільки формальністю, а реальною практикою?
11. Як впливає глобалізація на внутрішню політику держав?
12. Які міжнародні практики врядування можуть бути корисними для вашої країни?
13. Які бар'єри існують для реформування державної політики та врядування?
14. Які ризики можуть виникати під час реалізації комплексних політичних рішень?
15. Які стратегії можуть бути використані для підвищення ефективності місцевого самоврядування?

Література

1. Андреева О. М. Геополітичне позиціонування держави в контексті національної безпеки /зб. наук пр. «Гілея». Вип. 12. 2008. 148-157.
2. Афонін Е.А., Мартинов А.Ю. Архетипіка багатопольярного світу: від війни до миру. Український соціум, 2022, № 2 (81). 15–31.
3. Власенко Т. А. Ефективність та результативність публічного адміністрування. Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти : зб. матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів. Харків : НТМТ, 2016. С. 1942–1947.
4. Глобалізаційні виклики сучасності: підручник /авт.кол.Л.Г.Комаха, І.В. Алексеєнко, В.Л.Гура та ін.; за заг.ред.Л.Г.Комахи. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2022. 350 с.
5. Державне управління: Словник-довідник / за заг. ред. В. М. Князева. Київ : УАДУ, 2002. 228 с.
6. Дністрянський М. С. Геополітика : Навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
7. Коваленко Є.О. Методологія оцінювання ефективності державного управління якістю життя населення: монографія. Право та державне управління. 2016. 70 с.
8. Кормич Л. І., Краснопольська Т. М. Національна безпека в глобалізаційних умовах: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. І. Кормич, Т. М. Краснопольська. Одеса: Фенікс, 2020. 76 с.
9. Криниця С.О. Державна політика цифровізації економіки України. Фінансовий простір. 2018. N3(31) С. 50-57.
10. Лаврук О.В. Сутність поняття державної політики. Університетські наукові записки. 2018. № 3–4. С. 254–263.
11. Лелеченко А. П. Механізми забезпечення внутрішньополітичної безпеки в умовах демократизації громадянського суспільства. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». №3, 2022.

12. Мальський М. З., Мацях М. М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. Київ: Знання, 2007. 461 с.

13. Набі І. М. А. Основні відмінності між поняттями міжнародного та світового порядку в рамках теорії міжнародних відносин. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 123 (частина I), 2014. С. 95-101.

14. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки/ Затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021/<https://www.president.gov.ua/documents/4872021-40193>.

15. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

16. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: указ Президента України від 22.07.1998 № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>.

17. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

18. Про Національну стратегію у сфері прав людини: указ Президента України від 24.03.2021 № 119/2021. URL: <https://cutt.ly/CwvVm3MT>.

19. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://cutt.ly/YwvVQZr8>.

20. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / За заг. ред. Сергія Чернова, Валентини Воронкової, Віктора Банаха, Олександра Сосніна, Пранаса Жукаускаса, Йоліти Ввайнхардт, Регіни Андрюкайтене; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 602 с.

21. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / За заг. ред. Сергія Чернова, Валентини Воронкової, Віктора Банаха, Олександра Сосніна,

Пранаса Жукаускаса, Йоліти Ввайнхардт, Регіни Андрюкайтене; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 602 с.

22. Сальнікова О.Ф. Ефективність державного управління. Науковий вісник: Державне управління. 2019. (1(1), 100–112. <https://doi.org/10.32689/2618-0065-2018-1/1-100-112>

23. Ситник Г.П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лекцій / Г.П.Ситник. Київ: ТОВ "САК Лтд.", 2023.92 с.

24. Ситник Г.П., Неліпа Д.В., Орел М.Г. Зовнішня політика та національна безпека: посібник / за ред. Г.П.Ситника. Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2021. 244 с.

25. Ситник Г.П., Орел М.Г. Публічне управління у сфері національної безпеки: підручник /за заг.ред. Г.П.Ситника. Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2020. 360 с.

26. Скорик О.О., Рябоконт Н.П. Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. Електронне «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2020.N7. с. 3-17. URL:http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/52.pdf).

27. Стеблина Н.О. Цифровізації державної політики як дискурс сучасності: Автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук. Вінниця. 2021. 36 с.

28. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>).

29. Телешун С. Виклики та загрози світовому порядку: погляд з України. Наукові записки. Випуск 3-4(83-84), 2016. С. 28-41.

30. Указ Президента України №392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents>

31. Юсеф Н.Н., Артеменко А.І. Ефективність державного управління в період глобалізації. Науковий вісник: Державне управління. 2020. 2(2(4)). [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-391-397](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-391-397)

32. Coleman, S., Freelon, D. Introduction: Conceptualizing Digital Politics. In Handbook of Digital Politics / S. Coleman, D. Freelon - editors. Cheltenham : Edward Elgar, 2015. P. 1–16.

33. Gibson, R., Greffet, F., Cantijoch, M. Friend or Foe? Digital Technologies and the Changing Nature of Party Membership. Political Communication. 2017. Vol. 31. No 4. P. 89–111. DOI: 10.1080/10584609.2016.1221011.

34. Hoff, J., Scheele, C. Theoretical Approaches to Digital Services and Digital Democracy: The Merits of the Contextual New Medium Theory Model. Policy & Internet. 2014. Vol. 6. No 3. P. 241–267. DOI:10.1002/1944-2866. POI368.

35. Koc-Michalska, K., Lilleker, D. Digital Politics: Mobilization, Engagement, and Participation. Political Communication. 2017. Vol. 34. No 1. P. 1–5. DOI:10.1080/10584609.2016.1243178.

